

емоційних станів, так і самостійних емоційних реакцій. Засвідчені емоційні стани вирізняються імпульсивною та динамічною природою, що найкраще засвідчено засобами дієслівного вираження. Відтак, це дає нам змогу стверджувати про дієсловоцентричність у мовному вираженні базових деструктивних емоцій гніву, зневаги, огиди, страху та суму. Дієслова безпосередньо пов'язані із суб'єктом та об'єктом емоційних станів та, як результат, найповніше відображають конкретний емоційний стан. Дещо меншою є частка іменникової та прикметникової номінації, найменшою є частка прислівників.

Список використаних джерел

1. Кость І. Я. Механізми вербалізації емоційного стану людини в українському прозовому тексті. *Серія «Филология. Социальные коммуникации»*. Том 24 (63). 2011. № 4. Частина 2. 279 – 284 с.
2. Шаховский В. И. Лингвистическая теория эмоций. Москва: Гнозис, 2008. 416 с.
3. Ekman, P., Cordaro, D. What is meant by calling emotions basic. *Emotion Review*, 3(4), 2011. P. 364 – 370.

Степан Дзядик

Національний університет «Львівська політехніка»

КОРПУСНОБАЗОВАНІЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ У ЦИКЛІ РОМАНІВ «ФУНДАЦІЯ» А. АЗІМОВА

Тези становлять опис результатів корпуснобазованого дослідження ідіостилю А. Азімова, зокрема автоматизованого виявлення okazionalizmів у корпусі текстів усіх романів циклу «Фундація» А. Азімова за допомогою інструментів Sketch Engine. На основі отриманих результатів зроблено висновки

щодо ефективності й особливостей корпуснобазованого підходу до вивчення
оказіоналізмів у науково-фантастичному дискурсі.

Ключові слова: *оказіоналізм, корпус, корпуснобазований підхід, ідіостиль.*

The thesis provides the results of the corpus-based research on I. Asimov's idiostyle, specifically those concerning the automated detection of occasionalisms in the text corpus of the Foundation series by I. Asimov. The obtained results led to the findings that highlight the efficiency and the features of the corpus-based approach, related to the study of occasionalisms in a science fiction discourse.

Keywords: *occasionalism, corpus, corpus-based approach, idiostyle.*

Науково-фантастичний дискурс, представлений романами циклу «Фундація» американського письменника Айзека Азімова, містить досить велику кількість різноманітних оказіоналізмів, які поруч з іншими аспектами письма визначають ідіостиль автора. У «Словнику лінгвістичних термінів» оказіоналізми визначено як авторські неологізми, тобто такі слова і словосполучення, які «утворюються за непродуктивними моделями і вживаються лише в певному контексті» [1, с. 165]. Традиційно для дослідження оказіоналізмів здійснюють ручний пошук і сортування слів і термінів, які дослідник інтуїтивно визначає як неологізми.

Для збільшення ефективності й автоматизації відбору та аналізу оказіоналізмів було застосовано корпуснобазований підхід, а серед всіх доступних програмних ресурсів, орієнтованих на дослідження корпусів, обрано корпусний менеджер Sketch Engine [2]. Це програмне забезпечення дозволяє завантажити власний корпус, має широкі можливості статистичного його опрацювання — як текстів загалом, так і окремих лексичних одиниць, має опції створення списків слів, конкордансів, N-грам, ключових слів і колокацій. Отже, було створено корпус текстів усіх романів циклу «Фундація» А. Азімова англійською мовою, його статистичний опис наведено на рис. 1.

*VI Всеукраїнська науково-практична конференція
студентів, аспірантів і молодих учених
«МОВНИЙ ПРОСТІР СЛОВ'ЯНСЬКОГО СВІТУ»*

Asimov Foundation user/PerpetualDreamer/asimov_foundation • created: May 16, 2021, 6:22:30 PM MANAGE CORPUS		
All seven books of the series in English		
GENERAL INFO	COUNTS	TEXT TYPES
Language English	Tokens 925,029	doc (2) 1
Tagset LIST TAGS	Words 746,864	File ID , doc.id 1
Word sketch grammar SHOW	Sentences 62,181	File name , doc.filename 1
Term grammar SHOW	Documents 1	
		g (0) 178,779
		s (0) 62,181
LEXICON SIZES	COMMON TAGS	
word? 26,805	noun N.*	
tag 62	verb V.*	
lempos 20,537	adjective J.*	
pos 9	adverb RB.?	
lemma 18,243	pronoun PP.?	
lempos_lc 20,004	conjunction CC	

Рис. 1

Для пошуку саме okazіonalіzmіv найбільш практичною є функція пошуку ключових слів, яка порівнює створений корпус текстів А. Азімова (фокус-корпус) із референтним — будь-яким з бази Sketch Engine, після чого виводить списки ключових слів за заданими параметрами. Для порівняння на сайті доступні як актуальні корпуси інтернет-текстів (English Web Corpus 2018 або ж enTenTen), так і діяхронічні корпуси (Transhistorical Corpus of Written English), однак для правильної роботи з деякими корпусами необхідно зробити токенізацію або розмітку. Відповідно, списки ключових слів після порівняння з різними референтними корпусами можуть відрізнятися. Перед зіставленням корпусів можна (і навіть необхідно) визначити різноманітні параметри, які, очевидно, теж вплинуть на кінцеві результати. Можна організувати відбір за лемами, словоформами, фразами, частинами мови, вказати діапазони частот чи фокус на більш рідкісних чи загальних словах, а також задати правила для відбору слів із включенням чи виключенням слів, які починаються з великої букви чи містять спеціальні знаки тощо.

У цьому дослідженні за референтний корпус було обрано англійський корпус enTenTen. Отримані результати частково збіглися з попереднім очікуванням, де на перших позиціях списку, сфокусованому на рідкісних словах, опинилися okazіonalіzmi, помічені під час пілотного ручного відбору. Це були переважно назви науково-фантастичних винаходів і явищ або наукові терміни, наприклад:

psychohistory, jet-down, electro-clarifier, visi-sonor і т.д. Проте поруч із ними були й авторські антропоніми — імена фіктивних персонажів, які майже або зовсім не зустрічаються в реальному світі, що дещо ускладнило аналіз. Додатково було отримано список багатослівних термінів або терміносполучень, серед яких більша частка перших входжень була релевантною і корисною, як-от: *neuronic whip, psychic probe, meteorological vessel*. До списків потрапили не тільки іменники, але й інші частини мови, що є також okazіональними: *trimensional, beblistered, offensify*.

Відображення списків можна збагатити окремими стовпцями з числовими значеннями важливих характеристик, наприклад, частотності у фокусному або референтному корпусі, відносні частоти, статистичний коефіцієнт Score, що вказує на відмінність між відносними частотами слова у двох корпусах і, зрештою, на унікальність слова. Аналіз цих характеристик дозволяє відібрати саме okazіоналізми, а не рідкісні слова, про що буде свідчити нульова частота в референтному корпусі або високе значення Score. Отримані вибірки можна завантажити окремим файлом з можливістю подальшого сортування.

Щоб уникнути спотворених результатів пошуку важливим є попередній графемний аналіз, тобто підготовка корпусу, щоб він не містив спеціальних знаків поруч зі словами, випадково розділених пробілом слів, помилок у кодуванні тощо. Корпуснобазований підхід за допомогою інструментів Sketch Engine дозволяє: 1) автоматизувати створення вибірки, однак потребує наступної ручної перевірки; 2) за допомогою коефіцієнта Score визначити саме okazіоналізми. Отже, переваги використання корпуснобазованого підходу очевидні.

Список використаних джерел

1. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Видавниче об'єднання «Вища школа», 1985. 360 с.
2. Statistics used in the Sketch Engine. Lexical Computing Ltd, 2015. URL: <https://www.sketchengine.eu/documentation/statistics-used-in-sketch-engine>